

המורה בתיה

דוקא אני, עם סקרנות הגובלת באובססיה לכל דבר כתוב, הידע מבית הספר של בילדותי אודות התנ"ך, היה מועט ממש. הבית, על קירותיו המכוסים במדפי ספרים, שסיפק מידע רב בנושאים רבים אחרים, לא היה משמעותי בעניין. אמי, אף שהיתה בת של משפחת דתיים ממש ("אדוקים" ממזרח הונגריה) לא התמצאה בו, לפחות לא עד כדי התלהבות לשתף ולספר ממנו. אבי, דומה שהכיר טוב יותר את הברית החדשה מאשר את התנ"ך, ואף ידע לצטט ממנה בגרמנית בדרך כלל, ואין לי זיכרון כלשהו שידבר עמי אודות משהו משמעותי מהתנ"ך. לצד זה לא טרח להצניע את סלידתו "מהאדוקים", ומכאן, כנראה, באופן לא מודע, התרחקתי מהתנ"ך. כך גדלתי, למרות סקרנותי, עם ידע חלקי ורדוד שלא נצרב, עם סיפורי התורה בכתה ב', סיפורי שמואל ומלכים מכתות ה-ו. אך הדחיפה המשמעותית, ובעצם גילוי הנשגבות העיונית-אנושית הטמונה בתנ"ך, הייתה בצוהר שפתחה עבורי המורה-מחנכת בתיה בכתה ז' בבית הספר גאולים (בקעה, ירושלים), שהניח לאור לחדור כמו בצהר שבתִּיבת נח, אף שהיה עדיין צר, ורק שנים אחרי כן הפך לשער. אינני יודע אם צהר זה נפתח גם לשמיים, בעצם זו סתם וולגריות לחשוב כך, אך מה שבטוח, הוא הניח לאור החודר בעדו לגעת בלב.

החסד המופלא שקבלתי מהמורה בתיה היה האהבה לתנ"ך. "אהבה" אולי זה מושג נדוש ורווי משמעויות, שאני לא מתכוון אליהם, אבל בהחלט היכרות אמפטית במיוחד עם הספר המופלא הזה. כל כך הרבה יופי, הבנת נפש האדם, ספרות נשגבה ושפע של חסד, לשמוע ולחוות אנשים מלפני למעלה משני אלפי שנים. זה כל כך מרגש ומפעים את אלה שזוכים ב"אהבה" זו. אין זה אומר שהוא הספר היחיד הנחשב, ותהיה זו צרות מוח לקבוע שהוא מקור חכמות העולם, גם אם מיחסים לו חכמת שמיים. אך הצלילות של הדברים, הדיוק לצד ריבוי המשמעויות והפנים, מעבירים בקורא רחש של נעימות, המיית נשגבות שאופפת את הקורא, ושאינה קשורה לא לזמן ולא למקום – רחשים שאינם חזון נפרץ בעולם הפנימי של כל אחד מאתנו. אך יותר מכך: ספר זה על כל 23,214 פסוקיו, הנו חלק עיקרי בבסיס לתפיסה המוסרית של רוב החברה האנושית כיום, ולאִינסוף ספרים והגיגים לאורך ההיסטוריה של חלק גדול מהחברה האנושית.

וכל זאת קופל בצלילים החדשים שזכיתי לשמוע מהמורה בתיה, שלימדה "תנ"ך", ופתחה בספר עמוס דווקא. רק אז החל בי מסע בו שמעתי יותר ויותר נשגבות צלילים אלה, ונפלתי בקסמם: "על-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי דְמָשֶׁק, וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא אֶשְׁיָבֶנּוּ" נוזפת המורה בתיה בקולה הנעים בעמים שעשו עוול לישראל: דמשק, עזה, צור, בני עמון ומואב, וללא נשימה מתפנה לפשעי יהודה: "עַל-מֶאֶסָם אֶת-תּוֹרַת יְהוָה, וְחָקִיו לֹא שָׁמְרוּ, וַיִּתְּעוּם כְּזָבִיָּהֶם, אֲשֶׁר-הֵלְכוּ אַבֹּתָם אַחֲרֵיהֶם", ומיד חובטת בישראל: "עַל-מִקְרָם בְּכֹסֶף צְדִיק, וְאֶבְיוֹן בְּעֹבֹר נְעָלִים." וממשיכה בסדרת חילול כבוד האדם, החברה והאלוהים, ועל כל אלה מנבא הנביא בקולה של המורה בתיה, הרס וחורבן, איש לא יימלט.

ואני, ילד על סף הבגרות, מביט בעיניים משתאות, וחושב על הרוע שעשו יהודה וישראל, ומדפדף במחשבותי על רוע בכלל שעושה אדם לאחר, ובמיוחד על הרוע לחלש, שלא יכול להתגונן.

ולצד אלה, השפה, אוי השפה. איזו פיוטיות נשגבת, איזה טעם מופלא של מילים וצלילים, ולו רק הדימויים החקלאיים של בן כפר מתקוע אשר ביהודה: עגלה עמוסה עמיר, אריה, ציפור ופרות הבשן. ולצד אלה, על אותו יום שהוא לא יום ולא לילה, בו הכל נהרס ונכחד על ידי הטבע, שמתהפך אף הוא לצורך כך, רק בגלל רוע של אנשים שהכח שבידיהם מעבירים על דעתם, והם מכים ופוצעים חסרי ישע, כי ככה בא להם. כאיש בוגר אוכל להוסיף גם על עוול חברתי, חזירות, שאפתנות וחמדנות רק כדי לשרת את עצמם, בשכחם מאין באו ולאן הם עתידים לילך. והביטויים המקוריים, המכתמים שנארגו בשפה העברית. איזו פיוטיות, איזו שירה, איזו נשגבות!

ואני ילד קטן שנפעם מהמילים גדולות וגבוהות המתנגנות בפיה של המורה בתיה, ומתרשם עמוקות מתאור העוולות שעושים לחלש ולנידח. כל כך הרבה רוע וסבל לאחריים. בדיעבד, מוזר לחשוב שדוקא רוע שרירותי כזה היה המפתח שפתח לי את עולם התנ"ך, ואני מתמלא בקסם, שמאפשר לדאות ולעוף מעל השגרה שאינה מטיבה של ילד.

ואני רואה את המורה בתיה ששפתותיה צבועות אדום, ואת קולה, ואת ההערכה שלה אלי, והעידוד והכבוד שהעניקה לי, כקונטרסט גדול לתחושותי מחוץ לגבולות הכתה ז2 בית ספר גאולים ירושלים, ומודה לה מעומק הלב. תודה לך המורה בתיה, שאף את שמך המלא אינני יודע, וכל ציון ביוגרפי אחר, אך למי זה נחוץ כשהלב מלא ברך?